

El Camí del Nord o del Canigó, GR 83 (etapa 5)

d'OSOR A LES PLANES D'HOSTOLES

En aquesta etapa del sender GR 83 continuarem el nostre camí per les Guillerries, tot i que finalment ja les deixarem enrere per baixar, en el tram final de l'etapa, a les gentils planes d'Hostoles, a la vall de riu Brugent, i ben bé a les portes d'una nova comarca: la Garrotxa.

En aquesta ocasió, i donat que ha estat motiu de força converses amb els amics i amigues caminaires aquests darrers dies, sens dubte que el protagonista d'aquestes converses mereix alguna cosa més que crítiques: es tracta del riu Ter i de l'embassament de Susqueda, que haurem de travessar en el nostre camí, seguint sempre al Nord, cap al Canigó.

Continuem també, un cop més, fent recordança de la gent de l'exili i de la Guerra Civil. A ells també reservem unes línies en les pàgines que segueixen; us parlarem de la Guerra Civil a Anglès, una població de la Selva que queda ben a prop del nostre camí. Que tingueu una bona lectura.

EL PANTÀ DE SUSQUEDA

A la vall del Ter, a la zona fronterera entre les Guillerries i Collsacabra, el terme municipal de Susqueda, de 50,5 km² d'extensió, ha estat tradicionalment format per les parròquies de Sant Vicenç de Susqueda i de Sant Martí de Cantallops (actualment, Sant Martí Sacalm). Limita amb els termes de la Plana d'Hostoles (N), Amer (NE), la Celler de Ter (SE), Osor (S), Sant Hilari Sacalm (SO) i Rupit i Pruit (O). El Ter passa profundament encaixat entre la serra de Sant Benet, al S, on es dreça el santuari i antic priorat del Coll (compartit amb el terme d'Osor), i, al N, els cingles que formen el límit oriental del pla de Montdois. Aquesta zona és relativament despoblada i constitueix la massa boscosa més llegendària de Catalunya; i és que en el passat fou refugi i testimoni del bandoler Serrallonga.

La construcció del pantà de Susqueda va anegar el nucli vell de Susqueda, el pont d'accés al poble (originari del 1348) i l'església de Sant Vicenç, consagrada el 1068. Actualment, la capitalitat del municipi es troba en el nucli de Sant Martí Sacalm. La població es distribueix en tres nuclis, a banda i banda de la gran pupil·la blau-verda del pantà: el Coll, Sant Martí i el Far.

Dues panoràmiques del pantà de Susqueda; a la dreta, des del santuari de la Mare de Déu del Coll .

Una visió bucòlica de l'embassament de Susqueda.

El pantà de Susqueda és el darrer pantà contruït en el temps i el més important del sistema d'aprofitament hidrogràfic del Ter (Sau-Susqueda-El Pasteral); pensat i construït amb la intenció de produir energia elèctrica i garantir l'abastiment d'aigua a Girona i Barcelona. Un cop superades, més per força que per grat, les resistències dels habitants de la zona, Hidroelèctrica de Catalunya inicià la seva construcció el 1958, aprofitant el congost que formava el riu entre les serres de Montdóis i Sant Benet. Tot i això, el mur de la presa començà a bastir-se el 1963 i no entrà en servei fins el 1968.

El mur de la resclosa té una alçada de 125 metres, en forma d'arc, amb un volum de 630.000 m³ de formigó. Darrera l'impresionant presa s'emmagatzemen fins a 230 milions de m³ d'aigua, que s'allargassen 12 km aigües amunt, per l'estreta i sinuosa vall, estenent-se també pel curs de les rieres del Bonegre i de Rupit, i assolint el poble de Querós, ja pertanyent a Sant Hilari Sacalm. Gràcies a la central hidroelèctrica construïda 4,5 km més avall de la presa, té una producció anual mitjana d'un 180 milions de kW/hora. A part de la producció elèctrica, dues torres d'obra, situades dins el pantà, prop de la resclosa, capten l'aigua que és transportada a Barcelona i a Girona per a usos domèstics.

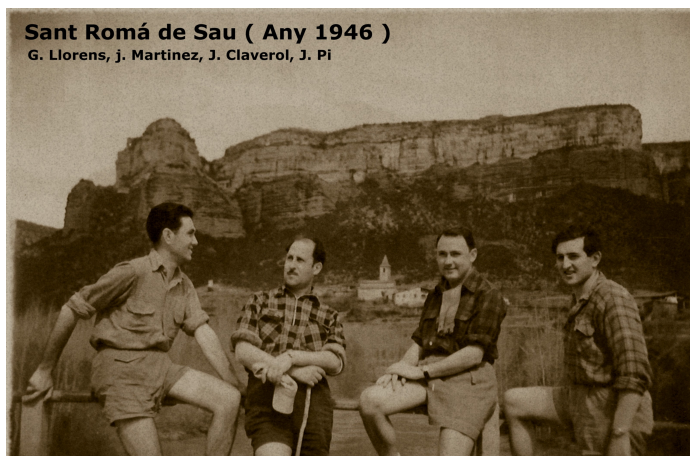
La quantitat d'aigua, el fet d'estar situat en una zona d'activitat sísmica, la forma de la seva paret... han alimentat des de la seva creació el temor a l'esfondrament i a la inundació en els pobles de la vall del Ter fins a Girona: el Pasteral, La Cellera, Anglès, Bonmatí, Bescanó, Salt...

Fins a quatre rutes de gran recorregut (GR) podem seguir per les boscúries i camins de la zona: el camí del Nord (GR 83), el nostre camí actual, la ruta d'en Serrallonga (GR 178), que transita conjuntament amb el GR 83 des del poble d'Osor i fins el Coll de Nafre, el sender de la Jonquera a Aiguafreda (GR 2) i el sender del Ter (GR 210).

Miscel·lània

És prou conegut l'episodi del 22 d'abril de 1983, quan Ràdio Girona va emetre fragments del llibre «Susqueda», de Miquel Fañanàs, una història fictícia que relata l'enrunament de la presa i la posterior inundació dels pobles de la vall del Ter... Part dels habitants d'aquests pobles va deixar casa seva per unes hores per anar a llocs més segurs.

El Club Muntanyenc Mollet té una història prou més llarga que la dels embassaments del Ter. I, per a testimoniar-ho, aquí us deixem dues instantànies fetes a la vall de Sau en la dècada dels 40, quan la joventut del Club ja trepitjava el nostre país sense les comoditats d'ara. Reconeixeu algun dels integrants de la caminada?

3

Alguns enllaços d'Internet

“Arqueologia a Internet”: un video sobre la construcció de la presa de Susqueda. Per cert, el final és molt trist...

<http://www.youtube.com/watch?v=2wszlFA24jk&feature=related>

El motiu del tancament temporal de l'accés peatonal a la presa de Susqueda, per obres. En trobareu la informació a:

<http://www.selva.cat/selwa/aigua/el-panta-de-susqueda-canvia-les-valvules-de-desguas/>

I aquí hi trobareu un video relacionat:

<http://www.youtube.com/watch?v=PdRA2sNNZtM&NR=1>

Per a tot aquell interessat en seguir l'evolució de les reserves hídriques de Susqueda a temps real:

<http://www.embalses.net/pantano-1231-susqueda.html>

EL CAMÍ DE L'EXILI – LA GUERRA CIVIL A ANGLÈS

La vigília de l'aixecament armat del juliol de 1936 va agafar al poble en plena preparació de la *Festa dels Terços*. Les notícies arribaven confoses des de Barcelona. Les forces vives del poble es van posar en actitud d'alerta al llarg del dia. L'esperit festiu es va tornar inquietud i temor. Es constituïren les Milícies Antifeixistes, formades per destacats membres de sindicats i de l'esquerra, o sigui: la CNT, Unió de Rabassaires i Esquerra Republicana de Catalunya.

El 20 de juliol de 1936 es van viure els episodis més tràgics de la guerra en arribar un escamot de la FAI procedent de Salt, que va detenir i assassinar a membres destacats de la dreta o del poder eclesiàstic i destruïr d'imatges religioses de les esglésies de Sant Miquel i Santa Magdalena. A poc a poc, l'economia i la vida del poble es van orientar cap a la guerra. Es va reconvetí la fàbrica tèxtil de la Burès en fàbrica de material de guerra, bàsicament obusos o bales de canó, dirigida per tècnics bascos i assessors russos.

El 22 d'octubre de 1936 es forma la nova comissió de govern del municipi. El nou ajuntament expropià quatre grans finques, s'intentà adreçar l'economia i redistribuir els béns. Es va reglamentar el conreu intensiu de la terra, l'escolarització obligatòria dels nens i la venda de capital físic dels expropiats com carbó o fusta, que es van bescanviar per productes bàsics alimentaris. Al Centre Republicà s'habilità la sala d'actes per a fer la instrucció militar i s'instal·là un quiosc de llibres i revistes. A la plaça de la Rutlla s'obrí una biblioteca municipal. La fàbrica d'armes de la Burès treballava a ple rendiment, tres torns produïen bombes amb una certa por pel perill i els bombardeigs. Tres vegades, avions italians van passar sobre la fàbrica, però només es produí un atac sobre la central del Pastoral, on van morir quatre persones

4

Es dictaren mesures de racionament i l'ajuntament va emetre una edició de 5000 vals d'una pesseta. També es va intentar tirar endavant una moció per a enderrocar l'església, però l'escassetat de cabals públics els va obligar a deixar de banda la idea. Finalment, l'església i la rectoria van servir per a acollir als refugiats d'altres comunitats. El 8 de setembre de 1938, a Anglès n'hi havia 259: 64 madrilenys a Can Cendra (avui, la seu de l'Ajuntament), 43 bascos a la rectoria i església, 60 aragonesos al convent de les dominiques, 83 malaguenys a Can Verdaguer, i 9 d'altres indrets repartits a diferents llocs.

El 4 de febrer del 1939 es va fer el darrer miting a la fàbrica Burés. Les tropes republicanes en desbandada, travessaven la vila procedents de Santa Coloma de Farners per anar cap a França via Girona-La Junquera o *Olot-Prats de Molló*¹. Exilats, barrejats amb cossos sencers de l'exèrcit, i desertors cercaven salvar la vida. Entre els fugitius hi havia el cinquè cos de l'exèrcit, amb el *general Líster*. Fou el responsable de protegir la retirada i de destruir els ponts que permetessin frenar l'avanç franquista. Instal·là un niu d'ametralladores sobre un turó a la Cellera de Ter, va fer fustellar el seu xofer per incompetent, i a continuació va fugir després de volar el pont del Pastoral.

El 5 de febrer de 1939, les tropes franquistes del general Camilo Alonso Vega procedent de Santa Coloma arriba a la Rutlla, mentre s'hi reunien altres dues divisions procedents de Santa Bàrbara i Osor. Per a eliminar possibles paranys i atemorir el poble va enviar les tropes mores, que varen saquejar el molí del Cuc i varen colpejar algun pagès.

¹ És el nostre GR 83.

El matí de l'endemà es va celebrar una missa d'acció de gràcies que va ser interrompuda per un atac des del niu d'ametralladores, causant molts morts entre les files marroquines. S'inicià un atac d'artilleria que sacsejà tota la vila. Una pujada de nivell del Ter per les pluges caigudes, va paraitzar les tropes franquistes, el que va permetre que els soldats d'en *Líster* es fessin escàpols. Un cop netejat el poble, el general Alonso es va dirigir cap a Girona, a Bonmatí; allí va detenir i fusellar a nou nois en revenja per l'assassinat d'un terratinent a l'inici de la guerra.

Havia arribat la *Pau de Franco*.

Anglès, anys 1930.

Milicians anglesencs al front de Terol.

Anglesencs a l'exèrcit republicà.

La "Sección Femenina" desfilant davant la fàbrica Burés.

5

ADDENDUM

Si voleu saber més coses de les Guillerries podeu consultar els articles següents d'en Josep Tarrés i Turon². Els enllaços a Internet són:

<http://www.raco.cat/index.php/ausa/article/view/16508/16348>

<http://www.raco.cat/index.php/AnnalsGironins/article/viewFile/54569/63457>

Club Muntanyenc Mollet
Secció de Senders
27 de Febrer de 2011

² Professor del Departament d'Arquitectura i Enginyeria de la Construcció, Universitat de Girona.